

Malmö Konserthus

Torsdag 17 februari 2011 kl 19.30

Genom eld & vatten

MALMÖ SYMFONIORKESTER

DANIEL RAISKIN, dirigent

BENJAMIN SCHMID, violin

LISA WALL/SVERIGES RADIO P2, presentatör

JÖRGEN SVENSSON, konsertmästare

JOHANNES BRAHMS (1833-1897)

Ungerska danser nr 1, 3 och 10 / 7 min

Nr 1 i g-moll. Allegro molto

Nr 3 i F-dur. Allegretto

Nr 10 i F-dur. Presto

BÉLA BARTÓK (1881-1945)

Violinkonsert nr 2 h-moll / 38 min

Allegro non troppo

Andante tranquillo

Allegro molto

PAUS

JÖRGEN DAFGÅRD (f 1964)

Through Fire and Water, uruppförande / 13 min

RICHARD STRAUSS (1864-1949)

Till Eulenspiegel / 15 min

Konserten spelas in av Sveriges Radio P2, vänligen respektera inringningarna.

Med Malmö Symfoniorkesters och Malmö Konserthus GRATISapp har du alltid en uppdaterad konsertkalender i fickan.

Kvällens blommor
kommer från

Malmö Konserthus

Torsdag 17 februari 2011 kl 19.30

DANIEL RAISKIN Dirigent

Sedan 2005 är Daniel Raiskin chefsdirigent för tyska Staatsorchester Rheinische Philharmonie, förra säsongen förlängdes kontraktet till 2013. Från och med säsongen 2008/2009 är han dessutom chefsdirigent för Arthur Rubinsteins filharmoniska orkester i Lodz, Polen. Raiskin hade hunnit etablera sig som en framstående altviolinist och kammarmusiker innan han beslutade sig för att satsa på en ny karriär som dirigent.

Raiskin föddes 1970 i S:t Petersburg och är utbildad i den främsta rysk-europeiska traditionen. Han studerade viola i S:t Petersburg, Amsterdam och Freiburg. Samtidigt utbildade han sig i orkesterdirigering för Lev Savitj i S:t Petersburg och tog mästar-klasser för bl a Neeme Järvi, Mariss Jansons, Milan Horvat och Jorma Panula. Raiskin har dirigerat i några av världens mest prestigefyllda konsertsalar, däribland Musikverein i Wien, Berlin Philharmonie, Berlin Konzerthaus, Concertgebouw i Amsterdam, Tonhalle Zürich, Köln Philharmonie, S:t Petersburgs filharmonik, Victoria Hall i Genève, Sala Verdi del Conservatorio Milano, Mozarteum i Salzburg och Lincoln Center i New York. År 2002 utsågs Daniel Raiskin till förste gästdirigent för Wroclaws filharmoniska orkester W Lutoslawski. Med denna orkester har han varit på en rad hyllade turnéer runtom i Polen, Tyskland, Österrike, Schweiz, Belgien och Holland.

Daniel Raiskin har samarbetat med solister som Lang Lang, Martin Fröst, Janine Jansen, Natalia Gutman, Shlomo Mintz, Benjamin Schmid, Peter Jablonski, Alexej Ljubimov m fl. Han tar sig gärna an nyskriven musik och har framfört musik av bl a Alfred Schnittke, Arvo Pärt, Mark-Anthony Turnage, Peteris Vasks, Aulis Sallinen, Anders Hillborg och Sofia Gubajdulina.

Säsongen 2010/2011 har han bl a dirigerat Sjostakovitjs opera Näsan vid Koblenzer Stadttheater.

BENJAMIN SCHMID

Violin

Benjamin Schmid är en av de mest mångsidiga violinisterna av idag. Han rör sig ledigt mellan olika genrer och beskrivs som oerhört fri i sitt uttryck. Han är eftersökt både som klassisk violinsolist och som jazzviolinist. En av hans styrkor är definitivt den exceptionellt breda repertoar som han har på sin meritlista. Han har hyllats som "a violin classic" av Strad Magazine och "one of the most valuable of today's golden-age-violinists" av New York Sun.

Schmid är född i Wien och utbildad i Salzburg, Wien och Philadelphia. Han har vunnit en rad internationella priser, bl a Carl Flesch-tävlingens Mozart- och Beethovenpriser samt tävlingens Publikpris. Han engageras av världens ledande orkestrar, däribland Concertgebouw-orkesteren i Amsterdam, Leipzig Gewandhaus-orkester, Tonhalle-Orchester Zürich, Wienerfilharmonikerna, filharmonikerna i St Petersburg och många fler. Benjamin Schmid framträder även vid de viktigaste festivalerna, inte minst den prestigefyllda Salzburgfestivalen. Första gången han framträdde i Salzburg var 1986 med Chamber Orchestra of Europe under ledning av Sir Yehudi Menuhin och detta har sedan följts av en lång räckvidd recitaler, orkesterkonserter, kammarkonserter och jazzrecitaler. Schmid framför regelbundet sitt framgångsrika jazzprogram Hommage à Gropelli på såväl berömda jazzklubbar som konsertsalar världen över. Den österrikiska repertoaren - med verk av exempelvis Berg, Goldmark, Korngold, Kreisler, Mozart,

"Schmid mesmerises from his very first entry, shaping phrases with a skin-rippling sensitivity to send the spirits soaring. His golden tone, immaculate intonation, faultless technique and total identification with this magical score are truly things of wonder. A violin classic."
/ The Strad Magazine, mars 2006

Muthspiel, Schönberg och Webern – har alltid varit huvudfokus för Schmid. Han är också aktiv som kammarmusiker och framträder bl a med Sabine Meyer, Clemens Hagen och Ariane Haering. Benjamin Schmid har spelat in flitigt och har mer än 20 skivor i sin diskografi.

Bland höjdpunkterna säsongen 2010/2011 kan nämnas Schubertiaden, en turné i Japan, återinbjudningar till Oregon Symphony, Orquesta Filarmónica de Gran Canaria och Philharmonia Orchestra i London samt en omfattande turné i Australien med Australian Chamber Orchestra.

JOHANNES BRAHMS

Ungerska danser

Det talas i musikhistorien om de tre B:na: Bach, Beethoven och Brahms med födelseår 1685, 1770 och 1833. Tre mycket olika tonsättare, representerande olika musikgenrer: barock, wienklassicism och romantik vilka i sin tur kännetecknades av inbördes helt olika kompositionstekniker, musikaliska former, ensembletyper och harmoniska system. Men likheterna då, är de lika enkla och självklara att definiera? Jo, det finns en aspekt som kanske är själva grunden till att dessa tre musikhistoriska bjässar ofta nämns i samma andetag och det är det monumentala och det formfulländade med långa och starkt sammanhållna former. Man kan förstås räkna in flera tonsättare i denna beskrivning men var och en av dessa tre kan sägas fullända sin respektive genre. Efter epoken med Brahms klassiska ideal kom förändringarna ganska snabbt och den musikhistoriska kartan skrevs om på kort tid när grunderna för harmonik, instrumentation, form och orkesterstorlek ändrades. Brahms djupa vänskap med paret Clara och Robert Schumann är känd men det är kanske inte lika bekant att Brahms i unga år vidmakthöll en pianistkarriär parallellt med sitt komponerande och detta avspeglade sig tydligt i hans produktion. De ungerska danserna, ursprungligen komponerade för piano, är 21 till antalet men det är endast nummer 1, 3 och 10 som bär Brahms egen orkestrering. Övriga orkestreringar är signerade flera olika tonsättare varav Dvoráks orkestreringar av nummer 17-21 är de mest kända vid sidan av Brahms tre.

© Rolf Martinsson

BÉLA BARTÓK

Violinkonsert nr 2

Béla Bartóks namn nämns ofta tillsammans med Zoltán Kodály. Deras fascination för ungersk folkmusik förde dem samman och under många gemensamma resor i Ungern och angränsande länder nedtecknade de tusentals folkmelodier och sånger. Dessa kom starkt att influera Bartók och hans verk är ofta genomströmt av folkloristiska motiv och fragment. Utifrån denna stilistiska plattform utvecklade han efterhand en mycket särpräglad och personlig musikstil. Utöver de folkmusikaliska motiven kännetecknas Bartóks musik ofta av stor kraftfullhet där accenter, dynamiska eruptioner och primitiva rytmer skapar starka dramatiska förlopp även om han också var den sofistikerade klangens mästare som t ex i inledningen av verket Musik för stränginstrument, slagverk och celesta. Som så många andra tonsättare började Bartók tidigt att ta pianolektioner och han skulle med åren bli en betydande pianist. Klaviaturen har alltid varit ett viktigt verktyg för tonsättarna, ett sorts visuellt facit för melodik och harmonik. Icke överraskande skrev han mycket musik för detta instrument och hans 153 pianominiatyror, Mikrokosmos, komponerade mellan 1926-1939, fungerar som en fascinerande provkarta över pianots tekniska möjligheter och variationer över melodik, harmonik, rytmik och form. Bartóks andra violinkonsert, som tillkom på förslag av violinisten och gode vännen Zoltán Székely, är ett variationsverk som utgår från ett kort femtonigt motiv som bildar melodisk grund för hela verket. Mellansatsen presenterar ett tema som varierar sex gånger. Yttersatserna har tydliga likheter både vad gäller melodiskt material och struktur.

© Rolf Martinsson

JÖRGEN DAFGÅRD

Through Fire and Water

Jörgen Dafgård avslutade sina kompositionsstudier vid Musikhögskolan i Malmö 1999 för professor Hans Gefors. Redan under utbildningstiden stod det klart att Dafgård var en mycket kunnig hantverkare och en skicklig instrumentatör. Flera av hans verk från studietiden, som t ex Mosaïque vibrante, har också de senaste åren följdriktigt tagits upp på repertoaren av ledande svenska orkestrar. Redan året efter utbildningen i Malmö erhöll Dafgårds verk Veils första pris i Berwaldhallens kompositionstävling och 2003 fick samma verk en tio-i-topp-placering i den prestigefyllda Londonbaserade kompositionstävlingen Masterprize. Malmönsättaren

Dafgård har snabbt etablerat sig som en av de ledande i sin generation och samarbetar nu med en rad dirigenter och orkestrar och har de senaste åren komponerat flera orkesterverk. Partituret till Through Fire and Water upptar ett stort instrumentarium, nästan jämförbart med Arnold Schönbergs eller Richard Straus mest omfattande partitur. Through Fire and Water kan beskrivas som en symfonisk dikt, en sorts berättelse utan ord och en orkestral form som åter påminner om Schönberg och Strauss. Dafgård säger om sitt verk:

”Det här stycket berättar en historia utan ord med hjälp av känslomässig gestaltning och karaktärisering inom ramen för ett dramaturgiskt förlopp. Det finns en lång tradition på det här området, men den konstnärliga utmaningen har varit att göra detta med en palett av modernare uttrycksmedel där en harmonik med komplexa överlagringar är en viktig beståndsdel.

En bit in i verkets livliga första del introducerar en soloklarinet ett optimistiskt tema. Men i ett intensivt parti där titeln Fire skildras kontrasterar nedåtgående rörelser på ett hotfullt sätt och får till sist övertaget. I den följande delen skildras titeln Water med ett tema som symboliserar pånyttfödelse och snart pånyttföds även klarinetts optimistiska tema, men nu i trumpetstämman och med större mognad och säkerhet. I verkets kraftfulla avslutning sammansmälts detta tema med vattentemat.”

Through Fire and Water får sitt uruppförande i kväll.

© Rolf Martinsson

Tänkte att jag kunde säga något mer om stycket som ett komplement till Rolf Martinssons presentation.

Jag har arbetat en hel del med musikalisk karaktärisering och man kan beskriva verket som en utvecklingsberättelse. Det optimistiska tema som klarinetten presenterar ganska tidigt har mycket energi men också något naivt över sig. Det utsätts för en allvarlig prövning i partiet som gestaltar titeln ”eld”, men efter att ha kommit i kontakt med ett kompletterande element – titeln ”vatten” – hittar det vägen tillbaka och återuppstår med större mognad och säkerhet. Detta bildar en musikalisk ramberättelse som nog de flesta kan känna igen sig i.

Titeln anspelar också på den antika föreställningen att världen är uppbyggd av fyra element: jord, luft, eld och vatten. Den utvecklingsprocess som skildras i stycket kan liknas vid den förädlingsprocess som man eftersträvade inom alkemin (läran om hur man framställer guld) och där antikens fyra grundelement har betydelsefulla roller.

Jörgen Dafgård

RICHARD STRAUSS Till Eulenspiegel

År 1893 planerade Richard Strauss att skriva en opera om skälmen Till Eulenspiegel. Han tänkte själv tillverka ett libretto med utgångspunkt i legenderna om den medeltida tyske skämtaren. Det tycks ha funnits en verklig förlaga i bondesonen Tyll Eulenspiegel från Brunswick, som levde kring mitten av 1300-talet. Det uppstod först muntligen traderade berättelser kring hans namn och en första tryckt version kring 1500. Han är ättling till de mytologiska "trickster-gestalterna" och en föregångare till både Münchhausen och Hary Janos.

Strauss upptäckte emellertid att han inte kunde färdigställa librettot: figuren var för odramatisk. Förmodligen var hela idén mer filmisk än teatralisk. Idén transformerades till ett orkesterstycke, som komponerades under vintern 1894-1895 och gavs den massiva titeln Till Eulenspiegels lustige Streiche nach alter Schelmenweise in Rondeauform für grosses Orchester gesetzt.

Verket uruppfördes under Wüllner i Köln hösten 1895. Richard Strauss framstod som programmusikens främste representant och det råder ingen tvekan om att det fanns en historia i bakgrunden till Till. Ändå lät Strauss inte trycka något program i partituret. Han visade sig t o m ovillig att avslöja något för uruppförandets dirigent Wüllner. I ett brev till honom visade han endast på tre motiv som är kopplade till Eulenspiegel personligen och utgör styckets huvudteman. Detta kunde Wüllner själv ha räknat ut.

Denna märkliga återhållsamhet blir ännu underligare när Strauss långt senare accepterade Wilhelm Maukes programrubriker och t o m skrev in dem i sitt partitur:

"En gång för länge sedan fanns det en skälm – Hans namn var Till Eulenspiegel – Han var en riktig liten rackare – Mot nya, djärva skämt – Bara vänta och se ni skrymtare – Hopp! ridande på en häst skingrar han torgmadamerna – Han stegar i väg i sjumilastövlar – Gömd i ett råtthål – Förklädd till präst dryper han salvsefullt av vigvatten och moral – Men skalkens stortå sticker fram under prästrocken – Hånandet av religionen fyller honom hemligt med dödsångest – Till utklädd till ädling ger komplimanger till vackra flickor – En av dem blir betagen i honom – Han flörtar med henne – Ett nej, hur behagfullt det än är, är dock ett nej – Till svär att han skall hämnas på mänskligheten – Filistermotiv – Sedan han givit brackorna en serie duktiga chocker lämnar han dem åt sitt öde – Grimaser på avstånd – Tills gatuserenad – Rättegången – Han fortsätter att vissla – Upp för stegen! – Han dinglar i ett rep till dess att han uppger andan – En sista spasm. Tills liv är slut."

© Tore Eriksson

Erbjudande till MSO:s konsertpublik

BROMANS GRILL & BAR

Valfri varmrätt i restaurangen före eller efter konsert för 150 kr exkl dryck. Restaurangbiljetten köps i biljettkassan. Har du frågor eller vill boka bord kontakta Quality Hotel Konserthuset, tel 040-664 60 20.

